

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาคั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ ประการแรกเพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของชายไทยกับภรรยา ประการที่สองเพื่อศึกษาปัจจัยทางประชากร เศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของชายไทย ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลโครงการสำรวจสถานภาพสตรีและภาวะเจริญพันธุ์ในประเทศไทย (SWAFT) พ.ศ. 2536 ของสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยตัวอย่างที่ศึกษาเป็นสตรีกำลังสมรสอายุ 15-44 ปี จำนวน 2,800 คน

ตัวแปรตามคือ ระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามี ส่วนตัวแปรอิสระแบ่งเป็น ปัจจัยทางประชากร ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างอายุของสตรีกับสามี ระยะเวลาสมรส การมีบุตรอายุ 13 ปีขึ้นไปในบ้าน ปัจจัยทางเศรษฐกิจ ได้แก่ อาชีพของสตรี อาชีพของสามี ปัจจัยทางสังคม ได้แก่ เขตที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในบ้าน ความแตกต่างระหว่างการศึกษาศรีกับสามี เชื้อสายของสามี และปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ ทักษะการสื่อสารระหว่างเพศของสตรี

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้อัตราส่วนร้อยละแสดงลักษณะข้อมูลทั่วไป เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของชายกับภรรยา โดยใช้อัตราส่วนร้อยละและตารางไขว้ ในการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อ ระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามี โดยใช้ตารางไขว้และการวิเคราะห์จำแนกพหุ (MCA) และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรด้วยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์(Correlation metrix)

ในส่วนของผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังนี้

ความสัมพันธ์ในครัวเรือน ไทยยังคงเป็นไปตามแบบแผนเดิม คือยังมีการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบงานในครัวเรือนว่าเป็นความรับผิดชอบของหญิง ชายไทยยังคงมีส่วนร่วมเข้ามาช่วยภรรยาในการทำกิจกรรมในครัวเรือนน้อยมาก โดยเฉลี่ยชายมีส่วนร่วมเพียง 2 กิจกรรม จาก

กิจกรรม 8 กิจกรรมที่ศึกษา นอกจากนี้ยังพบว่า มีชายถึงร้อยละ 20.3 ที่ไม่ทำกิจกรรมใดเลย และมีเพียงร้อยละ 0.5 เท่านั้นที่ทำทุกกิจกรรม ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อ การทำกิจกรรมในครัวเรือน ของชายสรุปได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามีแยกแต่ละกิจกรรม

ในส่วนนี้ได้นำเสนอเปรียบเทียบอัตราส่วนร้อยละ ที่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมใน ครัวเรือนระหว่างสตรีและสามี แต่ละกิจกรรมโดยภาพรวม และแยกตามตัวแปรอิสระต่าง ๆ เมื่อพิจารณาการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามีแต่ละกิจกรรม พบว่า ในแต่ละกิจกรรมนั้น มีสามีที่มีส่วนร่วมไม่ถึงร้อยละ 50 กิจกรรมที่สามีมีส่วนร่วมมากที่สุด คือ การแลดูเด็กเล็กและ ดูแลคนแก่ ซึ่งมีร้อยละที่สามีมีส่วนร่วมแตกต่างจากสตรีไม่มากนัก ส่วนกิจกรรมอื่น ๆ สามี มีส่วนร่วมน้อยกว่าสตรีมาก โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกี่ยวกับการทำความสะอาด เช่น ถ้างาน ทำ ความสะอาดบ้าน ซักเสื้อผ้า สามีมีส่วนร่วมน้อยกว่าสตรีถึงประมาณ 3 เท่า

ผลการวิเคราะห์ร่วมกับลักษณะภูมิหลังต่าง ๆ ของสตรีพบว่า การมีส่วนร่วมของสามี มีความแปรผันไปตามความแตกต่างของลักษณะภูมิหลังต่าง ๆ ในขณะที่การทำกิจกรรมใน ครัวเรือนของสตรีโดยทั่วไป ไม่มีความเปลี่ยนแปลงตามตัวแปรอิสระต่าง ๆ โดยพบว่า สตรีที่ อายุน้อยกว่าสามี สตรีที่มีระยะเวลาสมรสสั้น สตรีที่มีบุตรอายุ 13 ปีขึ้นไปในบ้าน สตรีที่มี ระยะเวลาสมรสนาน สตรีที่อาศัยในเขตเมือง สตรีที่อยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกน้อย สตรีที่ สามีมีการศึกษาค่ำกว่า สตรีที่สามีมีเชื้อสายจีนและสตรีที่มีทัศนคติเรื่องบทบาทระหว่างเพศแบบ เสมอภาค สตรีที่มีลักษณะดังกล่าวเหล่านี้ สามีจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนค่อนข้าง สูงกว่าสามีของสตรีกลุ่มอื่น ๆ ในเกือบทุกกิจกรรม

ข้อค้นพบที่น่าสนใจกตบางประเด็น คือ การทำอาหาร ซักเสื้อผ้า ถ้างาน เมื่อพิจารณา ตามเขตที่อยู่อาศัยพบว่า สัดส่วนในการทำกิจกรรมเหล่านี้ของทั้งสามีและสตรีจะลดลง ทั้งนี้อาจ เพราะว่าครอบครัวในเขตเมืองอาจจะซื้อบริการจากภายนอกแทน โดยจะเห็นได้จากสามีดูแล การเงินของครอบครัวเพิ่มขึ้นตามระดับความเป็นเมือง กิจกรรมการดูแลการเงินของครอบครัว นั้น สตรีที่สามีมีมีอายุมากกว่า สตรีที่ไม่ได้ประกอบอาชีพและสตรีที่สามีมีการศึกษาสูงกว่า มักจะไม่ได้ได้รับความไว้วางใจให้รับผิดชอบกิจกรรมนี้มากนัก โดยพบว่า สามีจะเข้ามามีส่วน ร่วมในการทำกิจกรรมเหล่านี้มากขึ้น

2. ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามี

การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามีนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ วิเคราะห์โดยใช้ตารางไขว้และการวิเคราะห์การจำแนกหมู่ (MCA)

2.1. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามีโดยใช้ตารางไขว้ มีข้อค้นพบโดยสรุปดังนี้

1. ความแตกต่างระหว่างอายุของสตรีกับสามี ผลการศึกษาพบว่า สตรีที่สามีอายุมากกว่า สามีจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนมากกว่าสตรีที่สามีอายุน้อยกว่า และสตรีที่อายุเท่ากับสามี โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้างต้น

2. ระยะเวลาสมรส พบว่า มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามี โดยสตรีที่มีระยะเวลาสมรส 0-9 ปี สามีจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนมากกว่าสตรีที่มีระยะเวลาสมรส 10-19 ปี และ 20 ปีขึ้นไป ตามลำดับ ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติและทิศทางความสัมพันธ์เป็นไปตามสมมติฐาน

3. การมีบุตรอายุ 13 ปีขึ้นไปในบ้าน พบว่า สตรีที่มีบุตรอายุ 13 ปีขึ้นไปในบ้าน สามีจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนมากกว่าสตรีที่ไม่มีบุตรอายุ 13 ปีขึ้นไปในบ้าน โดยความสัมพันธ์ดังกล่าว มีนัยสำคัญทางสถิติและทิศทางความสัมพันธ์ไม่เป็นไปตามสมมติฐานข้างต้น

4. อาชีพของสตรี พบว่า สตรีที่ประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมสามีจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนมากกว่าสตรีที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และสตรีที่ไม่ได้ทำงาน โดยความสัมพันธ์ดังกล่าว มีนัยสำคัญทางสถิติตรงตามสมมติฐานข้างต้น

5. อาชีพของสามี พบว่า สตรีที่สามีไม่ได้ทำงาน สามีจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนมากกว่า สตรีที่สามีประกอบอาชีพในภาคเกษตรกรรมและสตรีที่สามีประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรม โดยความสัมพันธ์ดังกล่าว มีทิศทางเป็นไปตามสมมติฐานข้างต้น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

6. เขตที่อยู่อาศัย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับระดับความเป็นเมือง โดยสตรีที่อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร สามีจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนมากกว่าสตรีที่อยู่ในเขตเมืองอื่นและเขตชนบทตามลำดับ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

7. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน พบว่าการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามีมีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับจำนวนสมาชิกในครัวเรือน โดยสตรีที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 2-3 คน สามีจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนมากกว่าสตรีที่อยู่ในครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิก 4-5 คน และจำนวนสมาชิก 6 คน ขึ้นไป ความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นไปตามสมมติฐานข้างต้น

8. ความแตกต่างระหว่างการศึกษาของสตรีกับสามี พบว่า สตรีที่สามีมีการศึกษาค่ำกว่า สามีจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนมากกว่า สตรีที่สามีมีการศึกษาสูงกว่าและการศึกษาเท่ากัน โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวมีนัยสำคัญทางสถิติ เป็นไปตามสมมติฐานที่อ้างไว้

9. เชื้อสายของสามี พบว่า สตรีที่สามีมีเชื้อสายจีน สามีมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนมากกว่าสตรีที่สามีมีเชื้อสายไทยและเชื้อสายอื่น ๆ เล็กน้อย โดยความสัมพันธ์ดังกล่าว มีนัยสำคัญทางสถิติ ไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

10. ทักษะการรับมือกับภาวะพร่องเพศของสตรี พบว่า สตรีที่มีทักษะการรับมือกับภาวะพร่องเพศแบบเสมอภาค สามีจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมครัวเรือนสูงกว่าสตรีที่มีทักษะการรับมือกับภาวะพร่องเพศแบบปานกลางและตามแนวประเพณี อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์ดังกล่าว ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

2.2. ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อระดับการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม

ในครัวเรือนของสามี โดยการวิเคราะห์การจำแนกพหุ (MCA)

การวิเคราะห์การจำแนกพหุ พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับระดับการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติและเป็นไปตามสมมติฐาน คือ ระยะเวลาสมรส อาชีพของสตรี เขตที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในบ้านและความแตกต่างระหว่างการศึกษาของสตรีกับสามี

เมื่อพิจารณาความสามารถในการอธิบายความผันแปรของระดับการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามี พบว่า การมีบุตรอายุ 13 ปีขึ้นไปในบ้าน สามารถอธิบายความผันแปรของตัวแปรตามได้มากที่สุด รองลงมา คือ ระยะเวลาสมรส จำนวนสมาชิกในบ้าน ความแตกต่างระหว่างการศึกษาของสตรีกับสามี อาชีพของสตรีและเขตที่อยู่อาศัย อย่างไรก็ตาม ตัวแปรทั้งหมดนี้ สามารถอธิบายความผันแปรของระดับการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามี ได้เพียงร้อยละ 5

ผลการศึกษาดังกล่าว สามารถสรุปได้ดังปรากฏตามตารางที่ 21

ตารางที่ 21 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับระดับการมีส่วนร่วม
ในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามี

ตัวแปรอิสระ	X ² -test		MCA	
	สมมติฐาน	นัยสำคัญทางสถิติ	สมมติฐาน	นัยสำคัญทางสถิติ
- ความแตกต่างระหว่างอายุของสตรีกับสามี	×	มี	-	-
- ระยะเวลาสมรส	✓	มี	✓	มี
- การมีบุตรอายุ 13 ปีขึ้นไปในบ้าน	×	มี	×	มี
- อาชีพของสตรี	✓	มี	✓	มี
- อาชีพของสามี	✓	มี	-	-
- เขตที่อยู่อาศัย	✓	มี	✓	มี
- จำนวนสมาชิกในบ้าน	✓	มี	✓	มี
- ความแตกต่างระหว่างศึกษาของสตรีกับสามี	✓	มี	✓	มี
- เชื้อสายของสามี	×	มี	-	-
- ทักษะการเรื่องบทบาทระหว่างเพศของสตรี	✓	ไม่มี	-	-

✓ เป็นไปตามสมมติฐาน × ไม่เป็นไปตามสมมติฐาน - ไม่ได้นำมาศึกษา

จากผลการศึกษาดังกล่าว สะท้อนให้เห็นภาพความสัมพันธ์ระหว่างหญิงและชายในครอบครัวไทย ว่ายังคงมีแบบแผนการแบ่งบทบาทระหว่างเพศไปตามแนวประเพณีเดิมซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ยังรากลึกมานาน ที่เป็นเช่นนี้อาจเนื่องจากกลุ่มประชากรที่นำมาศึกษาส่วนใหญ่ ซึ่งสะท้อนประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ มีเขตที่อยู่อาศัยในชนบทและการศึกษาเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ จึงยังคงมีแบบแผนความสัมพันธ์ในครัวเรือนตามแนวเดิมอยู่ หญิงจึงยอมและเต็มใจทำหน้าที่ดังกล่าวให้สมบูรณ์ที่สุด เพื่อจะได้ไม่ถูกตำหนิว่าเป็นหญิงไม่รับผิดชอบกิจการงานบ้าน แต่อย่างไรก็ตามเป็นที่น่ายินดีที่สามีมีแนวโน้มที่มีความยืดหยุ่นกับความเชื่อดังกล่าว โดยเข้ามามีส่วนช่วยบ้างเมื่อครอบครัวมีความจำเป็น ความจำเป็นดังกล่าวเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ

ที่เกี่ยวข้องกันทั้งปัจจัยสังคมภายนอกและปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เขตที่พักอาศัยในเขตเมือง การศึกษา อาชีพ อายุซึ่งสะท้อนจากระยะเวลาสมรสและความแตกต่างระหว่างอายุของสตรีกับสามี ปัจจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงศักยภาพและการเข้าถึงทรัพยากรของผู้หญิง เป็นการเปิดโลกทัศน์ใหม่ของผู้หญิง ที่ไม่ใช่มีเพียงบทบาทหน้าที่ภายในบ้านเท่านั้น ความเปลี่ยนแปลงนี้ ทำให้สตรีมีข้อจำกัดเรื่องเวลา ชายจึงต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนแทน ภรรยาหรือช่วยเหลือภรรยามากขึ้น นอกจากนี้ยังมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ ระยะเวลาสมรสซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนของสามี สะท้อนว่า คู่สมรสรุ่นใหม่มีแนวโน้มที่จะมีความสัมพันธ์ในครัวเรือนที่เท่าเทียมกันมากขึ้น ส่วนแนวทางที่ช่วยเปลี่ยนแปลงอุปสรรคทางวัฒนธรรมให้คลี่คลายลงเพื่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่เท่าเทียมกันระหว่างหญิงและชายในครอบครัวและสังคม ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายอย่างเข้มแข็ง และต่อเนื่อง ดังจะเสนอแนะรายละเอียดต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับนำไปปฏิบัติ

1. ผลการศึกษาพบว่า ชายไทยยังคงมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนน้อยกว่าสตรีมาก ดังนั้นองค์กรต่าง ๆ ทั้งในภาครัฐและเอกชน ควรมีการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้เห็นประโยชน์ของ การใช้เวลาในการทำกิจกรรมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ภายในครอบครัว เพื่อสร้างความเข้าใจอันดี และเป็นการเรียนรู้ศักยภาพและข้อบกพร่องของสมาชิก เพื่อจะนำมาเสริมสร้างและแก้ไขได้อย่างเหมาะสม ช่วยกระชับสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัว ในการเลี้ยงดูเด็ก พ่อแม่ต้องให้ลูกเรียนรู้บทบาทที่เหมาะสม เลิกปลูกฝังแนวคิดและพฤติกรรมที่มีอคติทางเพศแก่เด็ก เพื่อให้เป็นคนรุ่นใหม่ที่มีความคิดเรื่องบทบาทระหว่างเพศที่ดีต่อไป

2. จากผลการศึกษา พบว่า การที่คู่สมรสฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีการศึกษาสูง โดยเฉพาะเมื่อสตรีมีการศึกษาสูงกว่าสามี สามีมักจะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนสูง ดังนั้น รัฐบาลจึงควรส่งเสริมให้ประชากร มีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับสูงอย่างเท่าเทียมกัน เป็นการเปิดโอกาสให้สามารถเลือกประกอบอาชีพได้หลากหลายขึ้น มีโอกาสในการควบคุมทรัพยากรในครอบครัว และการมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเท่าเทียมกันทั้งชายและหญิง นอกจากนี้ ในระบบการเรียนรู้ทางสังคมสำหรับเด็กรุ่นใหม่ ทุกหน่วยของสังคม ตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน ชุมชนรวมทั้งสื่อมวลชน ควรส่งเสริมการเรียนรู้บทบาทและความรับผิดชอบส่วนบุคคลอย่างเหมาะสม ในของตำราเรียนหรือการนำเสนอสื่อต่าง ๆ ควรหลีกเลี่ยง เนื้อหาที่มีอคติทางเพศ เพื่อให้เยาวชนรุ่นใหม่มีความคิดความเชื่อเรื่องบทบาทหน้าที่ระหว่างหญิงชายว่ามี

ฐานะเป็นทรัพยากรบุคคล มีส่วนรับผิดชอบในการสร้างสรรค์ครอบครัวและสังคมอย่างเท่าเทียมกันทั้งสองเพศ

3. รัฐบาลโดยเฉพาะกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม ควรพัฒนารูปแบบสวัสดิการและการให้บริการต่าง ๆ เพื่อลดภาระของสตรีในการดูแลบุตรและทำงานบ้าน ให้เหมาะสมกับสภาวะการณื ควรผลักดันกฎหมายและสร้างแรงจูงใจในให้นายจ้าง จัดสิ่งอำนวยความสะดวกในการดูแลเด็กเล็กในสถานประกอบการ เพื่อส่งเสริมให้พ่อแม่มีเวลาทำงานได้โดยไม่ต้องกังวล เนื่องจากมีสถานที่รับเลี้ยงที่วางใจได้และยังมีเวลาใกล้ชิดกับบุตรได้มากขึ้น

4. นอกจากนี้ควรมีกฎหมายให้สตรีได้รับการคุ้มครองจากบริการต่าง ๆ ของรัฐ เพื่อลดภาระเรื่องการดูแลลูกและการทำงานบ้านลง ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดชั่วโมงการทำงานที่ยืดหยุ่นได้ การลาหยุดควรให้สามีสามารถลาหยุดเพื่อดูแลลูกที่เพิ่งเกิด หรือในกรณีที่ถูกไม่สบายได้ในระยะเวลาอันสั้น เพื่อให้สามีช่วยภรรยาที่ต้องพักฟื้นจากการคลอดและช่วยกันดูแลลูกแรกเกิด จะทำให้สามารถเรียนรู้พัฒนาการของลูกตั้งแต่เริ่มแรก

5. จัดตั้งกองทุนเพื่อการพัฒนาและการบริการความรู้ต่าง ๆ เกี่ยวกับครอบครัว เช่น การส่งเสริมให้มีหน่วยงานที่ให้บริการความรู้และการอบรมก่อนการสมรส เพื่อให้หนุ่มสาวเรียนรู้บทบาทและความรับผิดชอบในครอบครัวที่เหมาะสมร่วมกัน ทั้งบทบาทในการหารายได้ การทำกิจกรรมในครัวเรือน และการคุมกำเนิดและการเลี้ยงดูบุตรให้มีคุณภาพ

6. ควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมในชุมชนสำหรับครอบครัว สำหรับสตรีที่ทำงานนอกบ้าน และสตรีที่เป็นแม่บ้านอย่างเดี๋ยว ให้มีความรู้ด้านต่าง ๆ ทั้งด้านสุขอนามัยและความรับผิดชอบส่วนบุคคล ต่อครอบครัวและชุมชน เพื่อให้สมาชิกในชุมชนทุกคนรับทราบบทบาทความรับผิดชอบและสิทธิขั้นพื้นฐานของคนและสามารถปรับบทบาทของตนให้เหมาะสม โดยเฉพาะสตรีที่เป็นแม่บ้านอย่างเดี๋ยวซึ่งจะเป็นผู้ที่ใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในบ้านและอยู่ในชุมชนมากกว่าสมาชิกคนอื่น ควรมีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ให้สตรีเหล่านี้รับผิดชอบนอกเหนือจากความสนใจเฉพาะงานในบ้าน เช่น กิจกรรมเสริมรายได้ หรือการตรวจสอบ ดูแลความเรียบร้อยของชุมชนในด้านต่าง ๆ โดยประสานงานกับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น หรือ หน่วยงานราชการ

7. กำหนดแนวทาง การทำวิจัยและจัดทำสถิติเกี่ยวกับการแบ่งแยกทางเพศในประเด็นอื่น ๆ ที่กว้างขวางขึ้น เช่น สตรีกับอาชีพในสาขาต่าง ๆ สตรีกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง สตรีกับการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น เพื่อให้ผลงานของสตรีปรากฏอย่างชัดเจนขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมในครัวเรือนทำกิจกรรมของสามี เฉพาะกลุ่มสตรีกำลังสมรส อายุ 15-44 ปีเท่านั้น ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไป ควรนำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่หลากหลายมาวิเคราะห์ อาทิเช่น ในกลุ่มชายรุ่นอายุอื่น ๆ และสถานภาพสมรสอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบภาพรวมว่า มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเรื่องการทำกิจกรรมในครัวเรือนของชายไทยอย่างไรบ้าง
2. ควรศึกษาถึงผลกระทบของการทำกิจกรรมในครอบครัวของสมาชิกในครัวเรือนต่อการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของครอบครัว เช่น ความสุขในชีวิตสมรส คุณภาพของบุตร ความสัมพันธ์ในครอบครัว หรือ บทบาทในชุมชน บทบาทในการทำงานของสตรี เป็นต้น
3. ควรศึกษาถึงรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้เวลาในการทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรม เพื่อจะสามารถเปรียบเทียบ ความมากน้อยในการทำกิจกรรมในครัวเรือนระหว่างหญิงชาย หรือการใช้เวลาร่วมกันในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิกในครอบครัวด้วย